

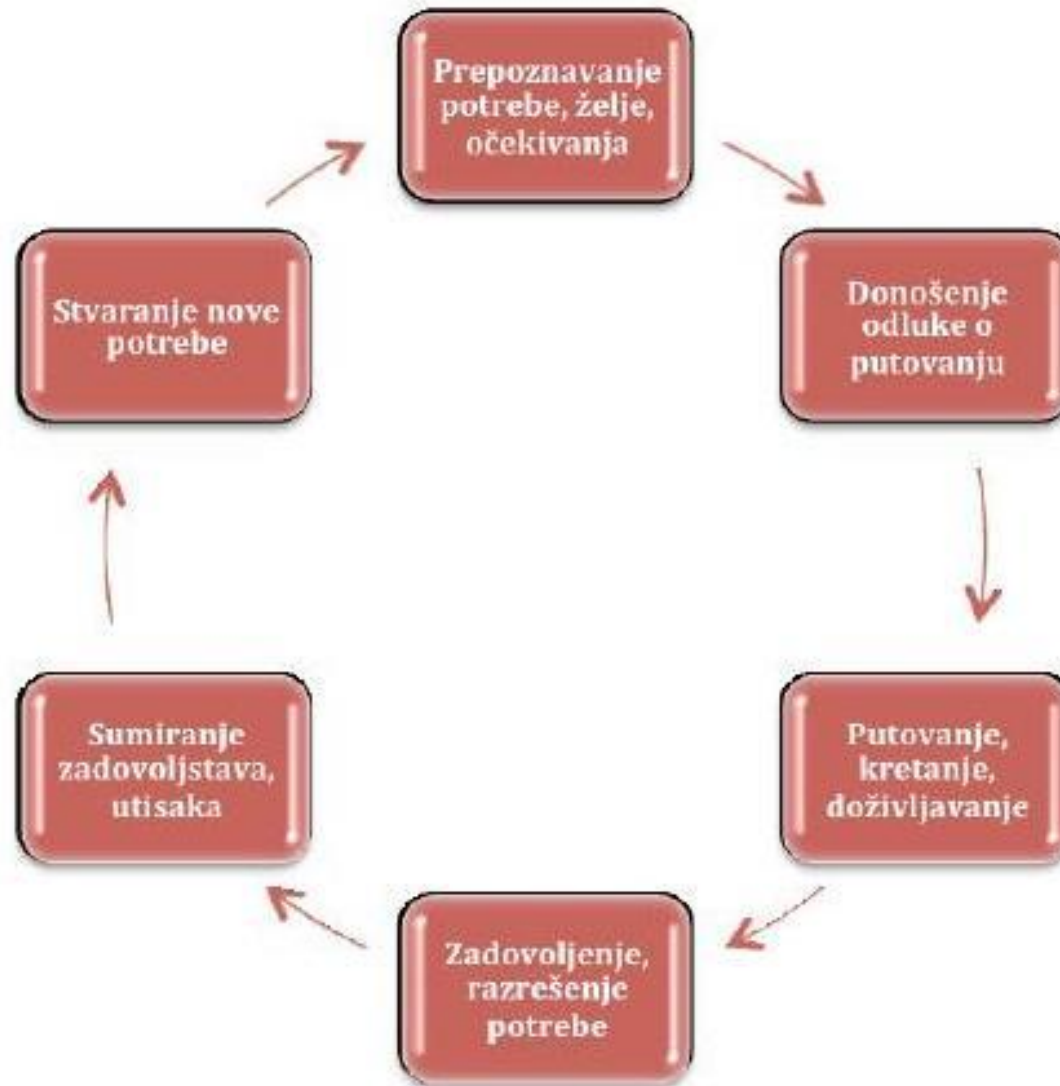

ТУРИСТИЧКЕ ВРЕДНОСТИ – РЕСУРСИ У ТУРИЗМУ

ПРИРОДНЕ ТУРИСТИЧКЕ ВРЕДНОСТИ –
ГЕОМОРФОЛОГИЈА (РЕЉЕФ) И КЛИМА

др Александра Вујко

Туристичке потребе се формирају у месту сталног боравка.

- Туристичка потреба људи постоји независно од туристичких вредности.

- Она је **основни покретач туристичких токова...**

али

- ...се може задовољити само уз постојање и понуду одговарајућих **природних и антропогених туристичких вредности!!!**

- **ЗАШТО???**

- Природне туристичке вредности (ресурси у туризму) су старије и по облику појављивања разноврсније од антропогених.
- Омогућују задовољење више врста туристичких потреба.

- КОЈИХ?

-
- рекреативни,
 - купалишни,
 - зимско-спортски,
 - наутички,
 - ловни,
 - планински,
 - Бањски...

- Туристичке вредности (ресурси у туризму) су објекти, појаве, процеси и догађаји у животној средини, који привлаче пажњу туриста.
- Као такви имају **наглашена својства привлачности**, која се заснивају на различитим особеностима природе и антропогених објеката у њој.

ПРИРОДНИ...

Grand Canyon је национални парк Сједињених Америчких Држава који се налази у Америчкој савезној држави Аризона.

Grand Canyon је издубила река Колорадо. Дуг је нешто више од 446 км, а дубина на појединим местима достиже невероватних 1800 метара.

Grand Canyon

Анђелови Водопади (**Angel Falls**) су највећи (највиши) водопади на земљи, високи као 3 Ајфелове куле.

Овај водопад није био познат западном свету све док га амерички авијатичар **James Crawford Angel** није посетио 1935.

Вода пада са “Ђаволје планине”, која се налази у делу познатом као Ла Гран Сабана. **Водопад је висок 979 метара и највећи је водопад на свету.**

Мала река Чурун – притока реке Короне

Анђелови водопади се налазе у југоистоцном делу Венецуеле.

СРБИЈА – Јеловарник на Копаонику има висину 71 метар

Велики корални гробен (се налази на јужној хемисфери, и окружује велики део обале источног дела Аустралије, силазећи са севера од Торесовог пролаза према југу до рта Санди. **Његова дужина износи 2300 километара. Широк је око 2 км на северу, те понегде 150 км на југу. Управо је он највећи, најдужи и најмасивнији живи организам на целој планети.** Постоји једна занимљивост која је својствена само овако великом организму, а то је да сам гробен чини преко **400 врста корала, а у његовој околини обитава око 1500 различитих врста риба.** Поред тога, у зони у којој се протеже гробен живе и неке јако ретке и занимљиве животињске врсте као нпр морска крава и велика зелена корњача. УНЕСЦО је 1981.г. уврстио 'Велики корални гробен' у листу светског наслеђа, па је тиме учињено много на његовој заштити и очувању.

АНТРОПОГЕНИ...

Big Ben

Висок 95 метара, сат-кула је завршен 1858.-59.

Име је добио највероватније по Сир Бенџамину Холу.

Тежак је преко 13 тона.
Само механизам сата тежи преко 5 тона.

Изграђен је у славу Француске револуције, поводом Светске изложбе одржане у Паризу 1889. године (на 100-годишњицу револуције).

Ајфелов торањ је једна од највећих светских туристичких атракција, раме уз раме пирамидама у Гизи или Великом кинеском зиду.

Пројектовао га је Густав Ајфел (а отворио Принц од Велса (будући краљ Едвард VII од Енглеске)).

Висина: 300 метара

Према Херодоту, чувене пирамиде из Гизе - Кеопсова, Кефренова и Микеринова, грађене су измедју 2650. и 2550. године пре нове ере и служиле су као гробнице египатских фараона из четврте династије.

Својства туристичких привлачности...

- Хидрографски објекти, планине, клима, биљни и животињски свет, као туристичке вредности (ресурси у туризму), имају наглашена **рекреативна својства** туристичких привлачности.
- ДАТИ ПРИМЕРЕ!!!

- Вулкани, гејзери, кањонске долине, водопади, пећине, археолошка налазишта, музеји, приредбе, као и бројни народни обичаји, представљени фолклором, музиком и гастрономијом, препознају се по **куриозитетним својствима** туристичке привлачности.

- **Знаменитошћу**, као елементом препознавања на туристичком тржишту, одликују се бројне природне и антропогене вредности, какве су Алпи, Килиманџаро, Фуџијама, пирамиде у Египту, споменици античке Грчке и Рима, градови Париз, Лондон, Петербург, плаже Копакабане, језеро Титикака, музеји Лувр , Прадо и други.

- Уз све то, поједине природне и антропогене туристичке вредности (ресурси у туризму), имају наглашена **естетска својства** туристичких привлачности.
- Она се базирају на складу облика, димензија, материјала, боја, начина и времена постанка.
- По овом својству препознају се приморски пејзажи Далмације, Флориде, Хаваја, планинских језера у Алпима, мозаици, витражи, фреске, слике и скулптуре, објекти сакралне архитектуре, као и бројна остварења савремених уметника.

-
- Туристичке вредности (ресурси у туризму) могу имати једно, или више својстава **привлачности**.
 - Прве називамо моновалентним, а друге поливалентним.

-
- Према својствима привлачности, односно њиховом препознавању на туристичком тржишту и величини контрактивне зоне, туристичке вредности (ресурси у туризму) се могу поделити на:
 - **локалне,**
 - **регионалне,**
 - **националне,**
 - **државне,**
 - **континенталне и**
 - **светске.**

-
- Туристичке вредности у простору дефинишемо као:
 - **комплексне,**
 - **самосталне и**
 - **комплементарне.**

- ***Комплексне туристичке вредности (ресурси у туризму)*** су оне које имају више различитих својстава привлачности.
- То значи да омогућавају развој више врста туризма, које се одликују богатим садржајем.

Пример језера...

- Поред језерског, купалишног, наутичког и риболовног туризма, на овим лимнолошким објектима развијен је излетнички, стационарени, конгресни, манифестациони, градски туризам и туризам на селу.

Боденско језеро

Боденско језеро је језеро на Равни између Немачке, Швајцарске и Аустрије. Језеро се налази на 395m надморске висине и треће је по величини у средњој Европи, после Балатона и Женевског језера ..

Женевско језеро..

- ***Самосталне туристичке вредности (ресурси у туризму)*** имају мање својстава туристичких привлачности од комплексних, те условљавају мање врста туризма.
- Мисли се на поједине планине, језера, градове и предеононе целине, које саме по себи привлаче туристе из широке контрактивне зоне.

-
- Природне самосталне туристичке вредности (ресурси у туризму) омогућавају рекреативна туристичка кретања, а антропогене, посебно градска насеља, културни и манифестациони туризам, уважавајући ту и конгресне скупове, као и туризам пословних људи.

- **Комплементарне туристичке вредности (ресурси у туризму)** имају скромна својства туристичких привлачности и самим тим ужу контрактивну зону.
- Овој групи припадају бројна језера, реке, водопади, острва, пећине, споменици, галерије, музеји, манифестације и друге вредности.
- Због њих се на туристичке кретање не опредељује већи број људи, али их, као саставне делове туристички атрактивних простора у којима бораве, посећују самостално или организовано.

-
- Туристичке вредности (ресурси у туризму) у простору могу бити размештене на различите начине. У начелу разликујемо два начина.
 - **Први називамо линеарни, а други групни.**

- **Линеарни размештај туристичких вредности (ресурса у туризму)** среће се у речним долинама, ледничким таласима, обалама мора и језера, као и поред саобраћајница.
- Погодује развоју екскурзионог и излетничког туризма, јер се на путовању може упознати већи број природних и антропогених вредности.
- У овом погледу посебно се истиче Ђердапски сектор Дунава.

Ђердапски сектор Дунава представљен је великом реком, дугачком клисуром, има две бране и два вештачка језера, више насеља, неколико археолошких локалитета и објеката сакралне архитектуре, утврђене средњовековне градове, пристаништа, пограничне прелазе и део је националног парка са више резервата.

- **Групни размештај туристичких вредности** карактеристичан је за острва, планине и равничарске пределе.
- У већини случајева на таквим просторима формирају се мањи и већи туристички центри из којих се до оближњих туристичких вредности и локалитета организују посебна туристичка кретања.

На примеру Срема, као предеоне целине са групним размештајем туристичких вредности, јасно су диференциране зоне Фрушке горе и Сремских Карловаца, са локалитетима какви су бање Врдник и Сланкамен, тврђава Петроварадин, Сремска Каменица са Меморијалним музејом Змаја Јована Јовановића, излетишта Чортановци, Шидски предео, Тестера, Стражилово, бројни средњовековни манастири и спомен комплекс на Иришком венцу.

- Из односа величине простора израженог у километрима квадратним и броја туристичких вредности на њему, може се израчунати **густина туристичких вредности.**
- Шта је густина мотива већа, то су и потенцијалне могућности туристичке посете повољније.

ПРИРОДНЕ ТУРИСТИЧКЕ ВРЕДНОСТИ – РЕСУРСИ У ТУРИЗМУ

- Природне туристичке вредности (ресурси у туризму) су објекти и појаве у простору настали радом унутрашњих и спољашњих сила Земље.
- Имају једну или више врста туристичких привлачности и условљавају одговарајуће врсте туризма.

-
- Природне туристичке вредности не могу се у потпуности поистоветити са географским објектима, јер сва мора, сва језера, све реке, све планине, све пећине и слично, немају својства туристичких вредности.

-
- Могу се поделити на следеће групе:
 - - Геоморфолошке туристичке вредности (ресурси у туризму),
 - - Клима као туристичка вредност,
 - - Хидрографске туристичке вредности (ресурси у туризму),
 - - Биљни и животињски свет као туристичка вредност.

-
- Јављају се као комплексне, самосталне и комплементарне и основа су развоја више врста туризма.

Геоморфолошке туристичке вредности (ресурси у туризму)

- Геоморфолошке туристичке вредности (ресурси у туризму) представљене су бројним **макро, мезо и микро** облицима површинског и подземног рељефа на Земљи.
- Облици рељефа деле се на **ПОЗИТИВНЕ**, који представљају узвишења на Земљи и **НЕГАТИВНЕ**, који су представљени депресије и удубљењима на Земљи.

-
- Од посебног значаја је вертикална дисекција рељефа, при чему се терени до 200 m надморске висине убрајају у низије,
 - 200-500 m у побрђе,
 - 500-1000 m у ниске планине,
 - 1000-2000 m у средње планине и терени преко 2.000 m у високе планине.

- Туристичка атрактивност планина последица је њихових **рекреативних, куриозитетних, естетских и знаменитих својстава.**
- То зависи од величине, висине и разноврсности сваке планине посебно, али не условљава аутоматски и већи туристички промет, јер су за то неопходни и други услови.
- Сасвим је сигурно да међу геоморфолошким туристичким вредностима, посебно планинама, Хималаји стоје далеко испред свих осталих, али је чињеница да су Алпи много посећенији и туристички боље валоризовани.

-
- Међу геоморфолошким туристичким вредностима истичу се планине, вулкани, клисуре и кањони, обале мора и океана, острва и пећине.

Планине као туристичка вредност

- Хоризонталним или тангенцијалним и вертикалним или радијалним покретима површинских и унутрашњих делова Земљине коре настају:
 - **веначне или набране и**
 - **громадне или раседне планине.**

- Међу **веначним планинама** на Земљи истичу се:
- Алпи,
- Динариди,
- Карпати,
- Хималаји,
- Анди и
- Кордилъери...

АПЕНИНИ

Апенини су планински венац дуг отприлике 1200 км, који се протезе на источној обали Италије. Апенинско полуострво је и добило име по истоименом планинском венцу.

A wide-angle photograph of a majestic mountain range, likely the Apennines, covered in snow. The peaks are sharp and rugged, with deep shadows in the valleys. The sky is a clear, bright blue. In the foreground, there are dark, forested slopes and a small cluster of buildings on a hillside.

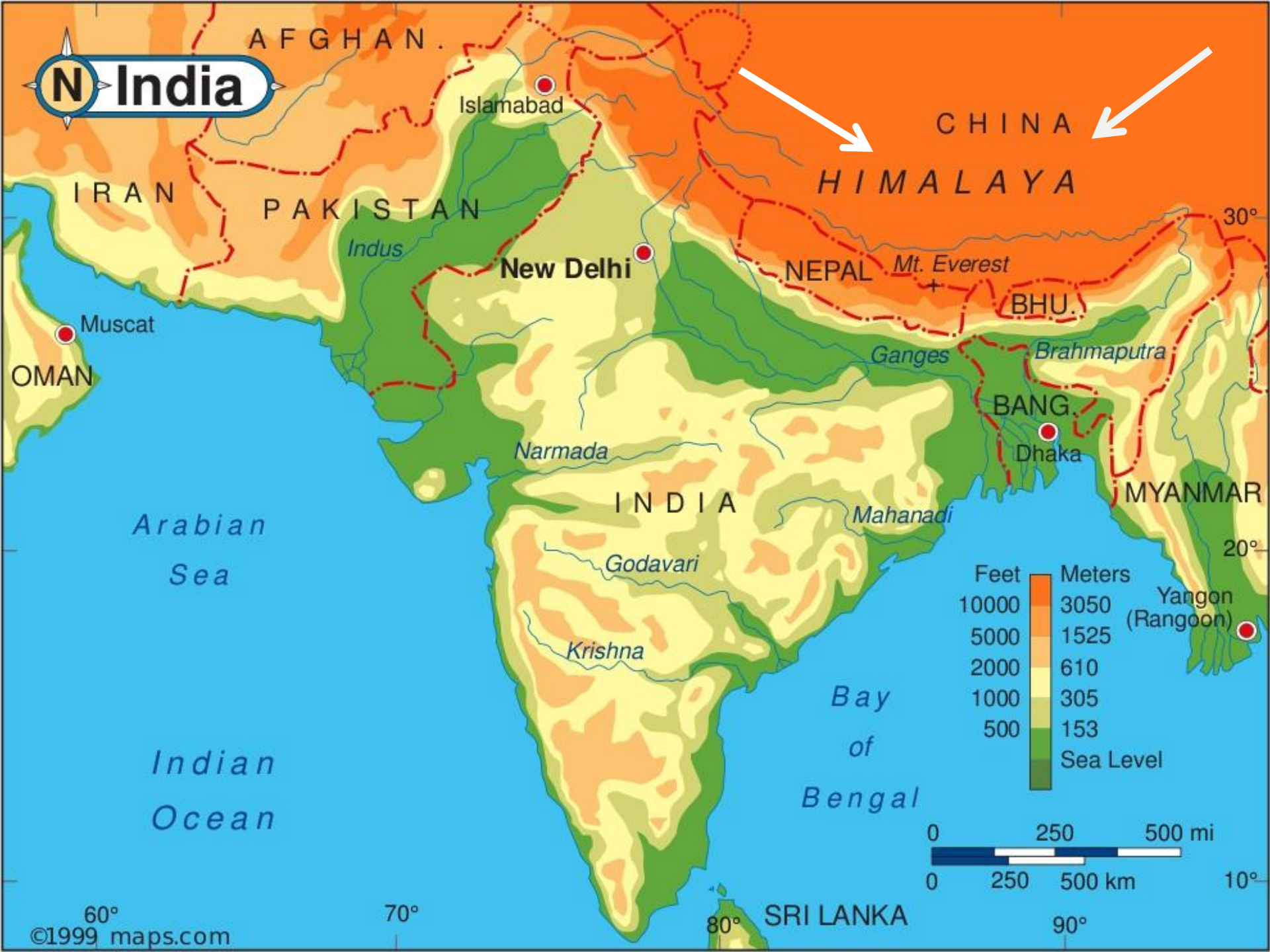
Ланац се може поделити на три дела: северни Апенини, средишњи Апенини и јужни Апенини. Највиши врх - *Corno Grande (2912m)*

Кавказ је планински масив који се налази између Црног мора и Каспијског језера. Сматра се природном југоистичном границом Европе. Састоји се од два одвојена планинска масива, а то су Велики и Мали Кавказ. Највиши врх је Елбрус (5642m)

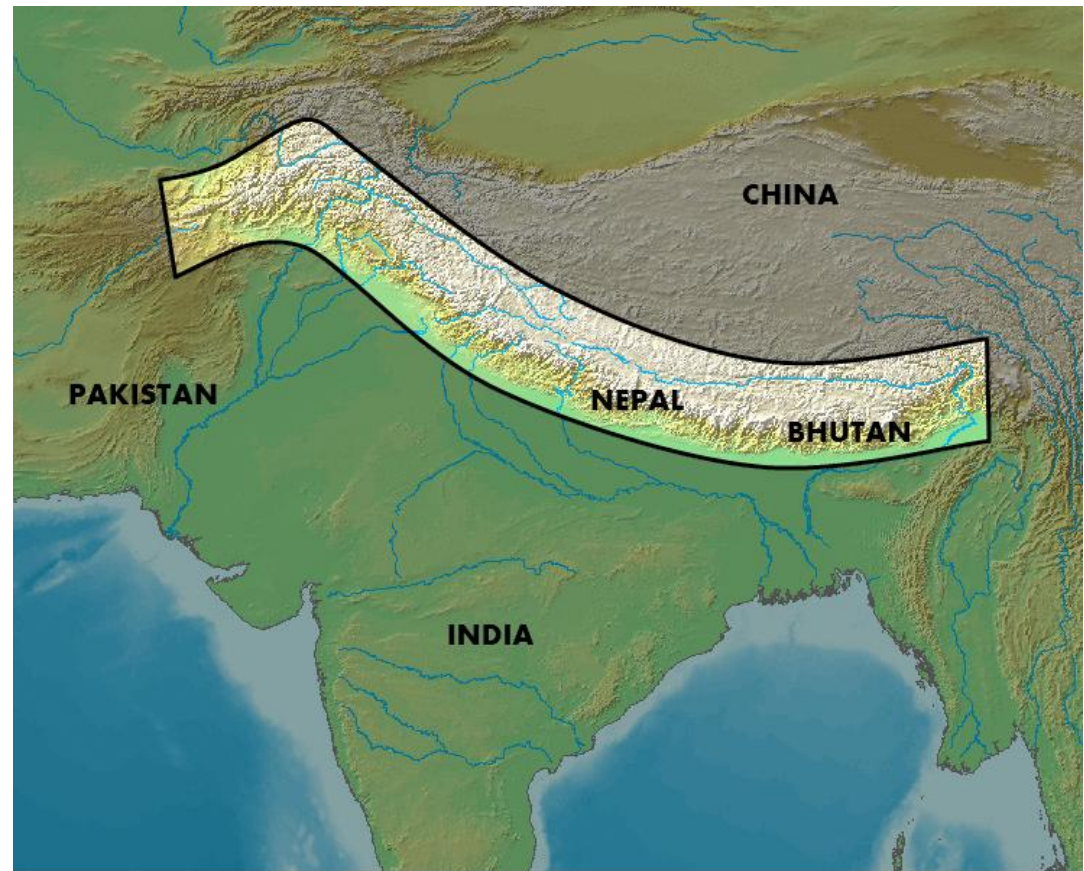

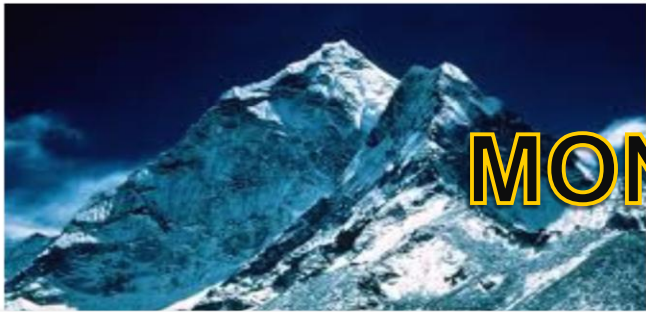
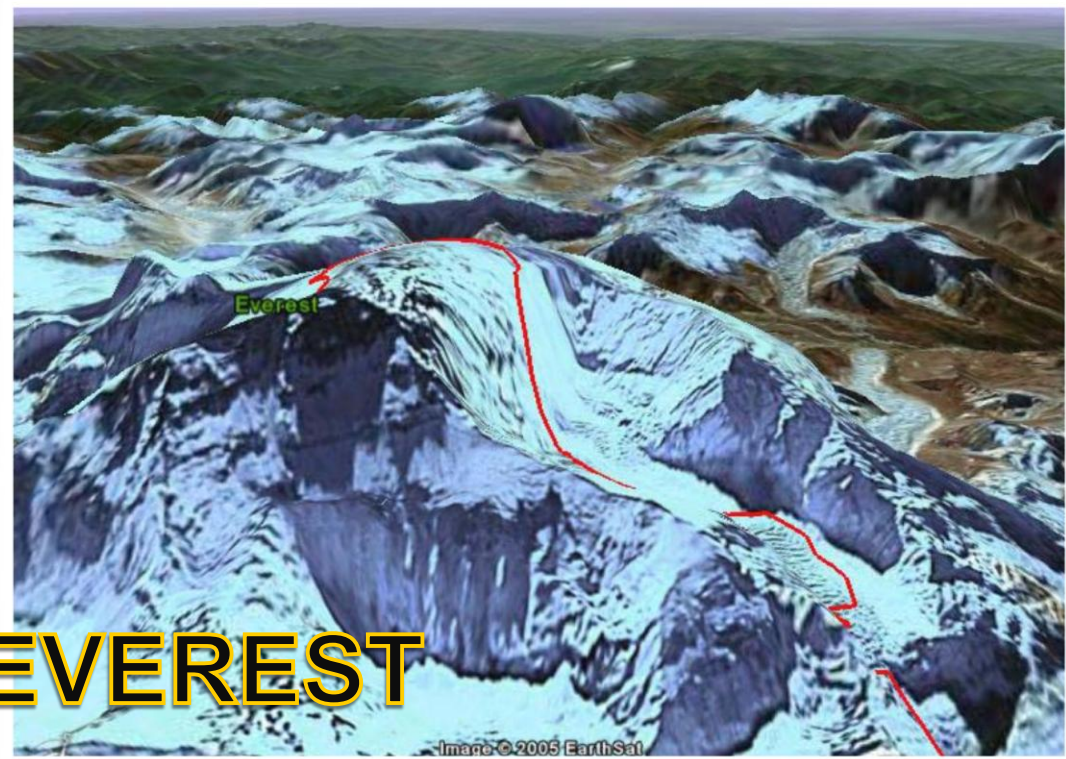
N India

- Хималаји су планински венац у Азији који раздваја Индијски подконтиненту од платоа Тибета. На Хималајима се налази највиши планински врх на Земљи, а то је Монт Еверест. Хималаји се пружају кроз 5 држава а то су:

1. Пакистан
2. Индија
3. Кина
4. Бутан
5. Непал

MONT EVEREST

- Међу **громадним:**
- Централни масив у Француској,
Мезета у Шпанији,
- Рила,
- Витоша и
- Пирин у Бугарској,
- Алигени, планине у сливу реке
Колорадо у САД и друге .

- Од наведених планина и планинских група, геолошки, геоморфолошки и туристички, најбоље су проучени **Алпи**.
- Туристичка вредност ових планина условљена је бројним елементима, појавама и процесима, међу којима се истичу следећи:

-
- Дуга туристичка традиција,
 - Повољан географски положај и одлична саобраћајна повезаност,
 - Изворна пејзажна и морфолошка разноврсност,
 - Тектонски, крашки, флувијални, глацијални облици рељефа,

-
- Реке, језера, водопади, термоминерални извори, ледници,
 - Пећине, јаме, клисуре, кањонске долине, превоји,
 - Куриозитет једног од највиших врхова Европе, Мон Блан (4.807 m),
 - Целогодишње туристички промет,
 - Разноврсно археолошко, споменичко и етничко наслеђе,
 - Комбинација више врста туризма,

-
- Близина Средоземног мора и Панонске низије,
 - Богат и разноврстан садржај туристичког боравка,
 - Максимална инфраструктурна опремљеност,
 - Припадност већем броју високо развијених земаља,
 - Висок степен организованости прихвата туриста,
 - Изграђеност различитих врста смештајних капацитета.

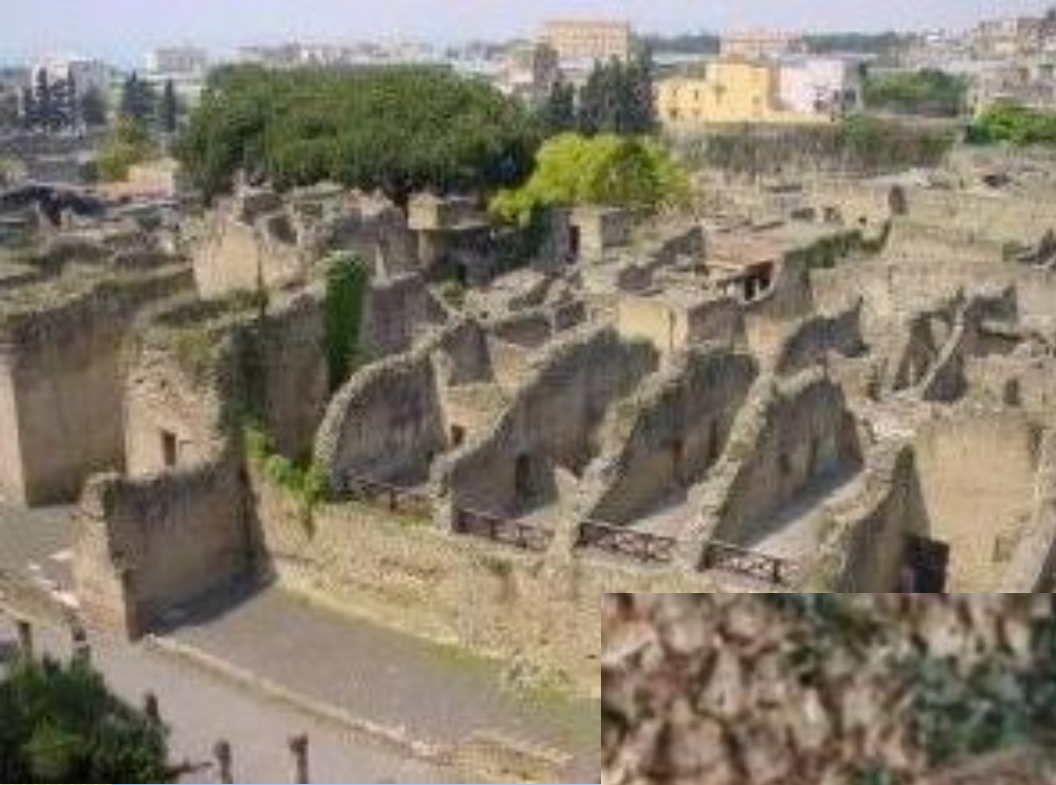
- Искуства афирмисаних центара из Алпа треба користити, јер су ***Швајцарска и Аустрија***, као изразито континенталне - планинске земље, по развијености туризма и приходима, далеко испред многих земаља које су се определиле за приморски туризам.

Вулкани као туристичка вредност

- Вулкани су специфичне морфолошке творевине. Настају изливањем усијане лаве, пепела и гасова из унутрашњости на површину Земље.

- Најактивније вулканске области на Земљиној површини налазе се дуж обода басена Тихог океана. Њему припада највећи број данашњих активних вулкана. Од укупно 624 активна вулкана на Земљиној површини, ватреном појасу Пацифика припада 418, односно, скоро 70%.
- Друга вулканска област обухвата упореднички појас од Средоземног мора до Сундских острва. То је Средоземна вулканска област.
- Трећа вулканска област пружа се у правцу меридијанска, средишним делом Атлантског океана, од острва Јан Мајен до јужног Атлантика и поклапа се са пружањем Централног атлантског прага.

-
- Вулкани се деле на угашене и живе.
 - Обе врсте вулкана одликују се куриозитетним својствима туристичке привлачности, те их посећује велики број људи.

- Оближњи извори топле сумпоровите воде (фумароле, солфатаре), као последица постојања вулкана Везув, користе се у балнеолошке сврхе.
- Организоване посете Етни и боравак у близини активних вулкана на Хавајским острвима, разгледање разореног кратера вулкана Санторини и боравак у граду Тира, саграђеном на падинама вулканске купе, својеврстан су туристички доживљај.

- Групи највиших вулкана на Земљи припадају
- Аконкагва у Аргентини (6.960 m),
- Лулајлако у Перуу (6.723 m),
- Чимбораса у Еквадору (6.272 m),
Килиманџаро у Африци (5.895 m),
Велики Арарат (5.156 m) и Казбек
(5.043 m) на Кавказу,
- Кључевскаја сопка (4.850 m) на Камчатки и други.

- Уз велику висину својих купа, вулкани привлаче пажњу туриста и својим **кратерима**, који су различитих изгледа и димензија, а испољавају се као "срце вулкана".
- Највећу ширину имају кратери:
Креницин на Курилским острвима (7 km),
Тенгер на Јави (6,5 km),
Килауеа на Хавајима (4 km),
Катмај на Аљасци (3 km), и
Мауна Лоа на Хавајима (по 2,5 km).

- У нашој земљи нема активних вулкана, али има терена који указују на палеовулканизам знатних размера. По томе се посебно истичу околина Бора, Брестовачке Бање и Злота у источној Србији.

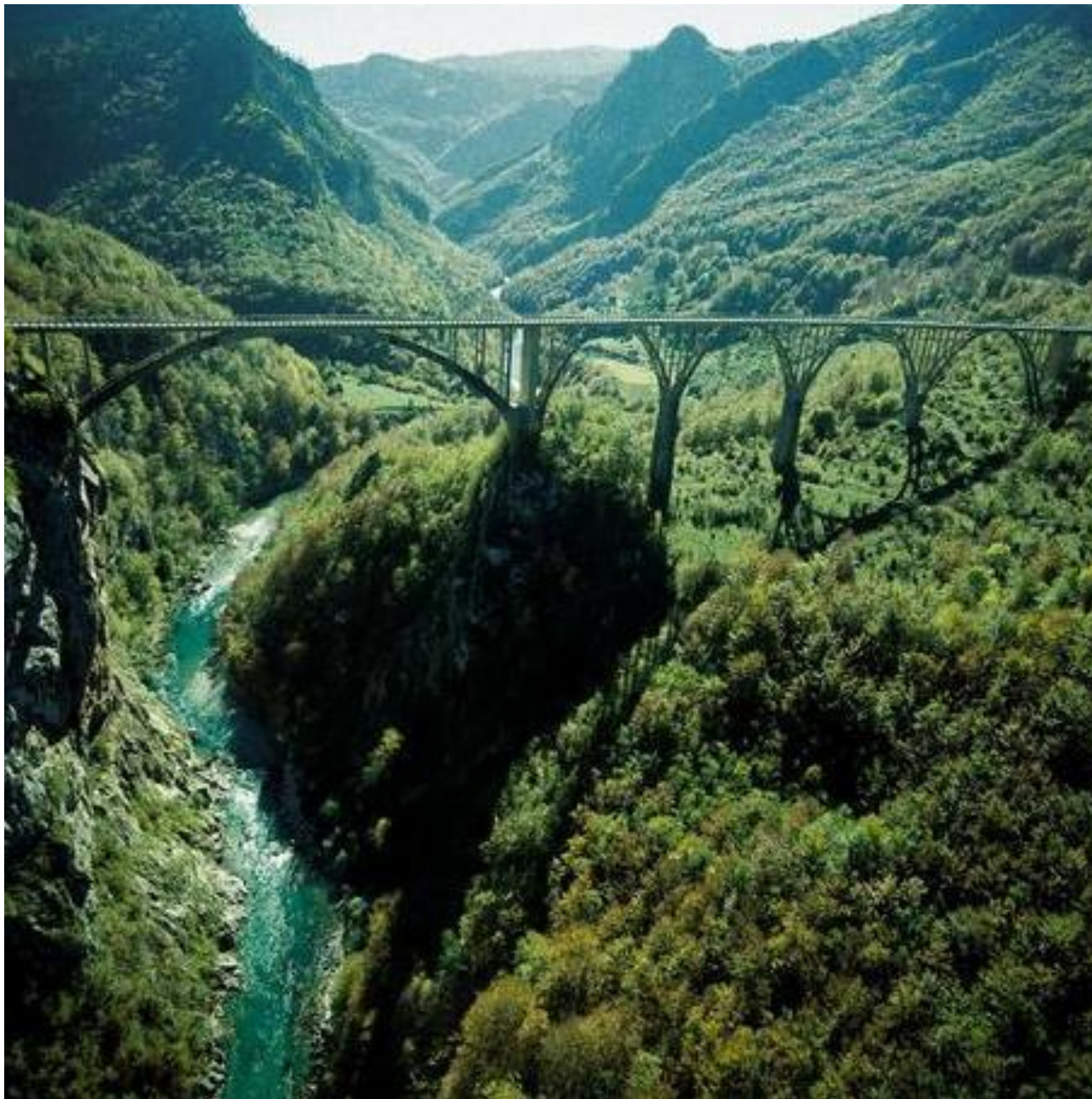
Клисуре и кањони као туристичка вредност

- Клисуре су речне долине стрмих, а кањони готово вертикалних страна.
- Само најдуже и најдубље сложене (композитне) клисуре и кањони, могу бити самосталне туристичке вредности (ресурси у туризму).

ропе,
дњу
зу у
рбије и

- Од кањонских долина у нашој непосредној околини, посебном туристичком вредношћу одликује се **кањон реке Таре у Црној Гори**, саставнице Дрине.
- На сектору од Мојковца до Шћепан Поља, на дужини преко 100 km, туристички је најатрактивнији.
- Дубина му је до 1.300 m, а најмања ширина при дну 20-30 m.

Обале као туристичка вредност

- Обале су производ унутрашњих и спољашњих сила Земље и различитог распореда копна и воде на њој.
- Проучава их геоморфологија и назива прибрежне или литоралном облицима.

-
- Изглед, коефицијент разуђености, приступачност са копна и мора и слично...утичу на туристичку атрактивност обала...

Острва као туристичка вредност

- Острва су важан елемент рељефа наше планете. Укупна површина им достиже 9,9 милиона km^2 . Има их скоро у свим океанима, морима, на многим језерима, као и на већим рекама.

- Јављају се појединачно и у групама, када граде архипелаг.
- Деле се на *континентална и самостална*.
- Прва су непосредно уз обалу континентата, од којих су настала одвајањем мањих или већих делова копна.
- Друга су далеко на пучини океана и мора и различите су морфолошке структуре и геолошког састава у односу на околно копно.

- *Коралска острва* се деле на спрудна и атолска. Настају нарастањем и изумирањем коралских колонија у тропском појасу Великог и Индијског океана. Обично су ниска, имају сликовите плаже и специфичан приобални пејзаж, те су туристички привлачна.
- Овој групи припадају Малдивска, Лакадивска, Андаманска, Кокос и друга острва у Индијском океану.

Малдиви

Красе га 1192 мала и ниска
острва окружена коралним
спрудовима

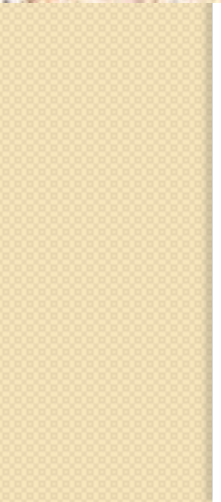
- Потпуно различита од ових су *вулканска острва*. Она настају издизањем вулканских купа изнад површине мора и океана.
- Вулкани на оваквим острвима могу бити активни (Хаваји) и угашени (Јабука, Брусник у Јадранском мору).

- Вулканска острва су веома бројна.
- У Атлантском океану то су: Азорска, Јан Мајен, Тристан да Куња, Дијего Алварез, Буве, Св. Јелене и друга.
- У Индијском океану то су: Сен Пол, Н. Амстердам, Кергелен, Принц Едуард, Маскаренска и друга.
- У Тихом океану вулканских острва има преко 2.000. Туристички су најбоље валоризована следећа вулканска острва: Хаваји, Канарска острва, Азорска острва, Санторини, Липарска острва и неки делови Јапанског архипелага.

Пећине и јаме као туристичка вредност

- У кречњачким теренима, који захватају знатна пространства Земље, јављају се специфични подземни облици рељефа, пећине и јаме.
- Предмет су проучавања геоморфолошке научне дисциплине - спелеологије.

- **Пећине** су подземни облик крашког рељефа. Састоје се из мање и више хоризонталних канала и дворана, често богатих разноврсним пећинским накитом.

- За разлику од пећина, **крашке јаме**, које се одликују доминацијом вертикалних канала, мање су туристички атрактивне и валоризоване.
- Због специфичне морфологије, тешко их је опремити за безбедне и бројније туристичке посете, иако често имају наглашена куриозитетна својства привлачности.

Клима као туристичка вредност

Сунчева радијација и инсолација

- Инсолација представља дужину трајања Сунца.

-
- На картама се представља изохелама, чија је вредност највећа у пустињским и степским пространствима Африке, где је годишња инсолација преко 4.000 часова.

-
- У умереним и суптропским ширинама северне хемисфере годишња инсолација је 2000-3000 часова.

Температура ваздуха

- Дневни, месечни и годишњи ток температуре ваздуха нису исти у свим местима на Земљи.
- У годишњем току температуре ваздуха на нашој планети издваја се неколико карактеристичних типова:

- **Екваторијални** се одликује стално високим температурама и незнатним променама током године. Средња годишња температура ваздуха је 25-27°C.
- **Тропски** је познат по средњој годишњој температури ваздуха око 24°C и постојању слабо израженог топлијег и хладнијег дела године.

- ***Умерени*** има највише средње месечне температуре ваздуха у јулу и августу, а најниже у јануару и фебруару (северна хемисфера), односно, највише у јануару и фебруару и најниже у јулу и августу (јужна хемисфера). Средња годишња температура ваздуха је између 7°C и 20°C.

- ***Поларни*** тип годишњег тока температуре ваздуха се одликује ниским средњим годишњим температурама ваздуха (-6 до -16°C) и доста великим амплитудама између најтоплијег и најхладнијег месеца (20-65°C), те је аклиматизација тешка, јер је то клима прехлађивања , која нема никакву туристичку вредност.

Ваздушни притисак и ветар

- Тежина ваздушног стуба од површине Земље до горње границе атмосфере назива се ваздушни притисак.
- Нормалан ваздушни притисак има вредност од 760 gat висине живиног стуба у барометру, односно, 1013 милибара.

-
- Ветар представља хоризонтално кретање ваздуха у атмосфери изазвано разликама у ваздушном притиску.
 - По времену дувања, начину постанка, територији где се јављају и другим показатељима, ветрови се деле на сталне, периодичне и локалне.

- Туристичка вредност ветра огледа се у снижавању температуре ваздуха у приобаљу мора и језера (даник или ветар с мора), који уз то доноси благотворне честице јода, хлора, брома и других састојака мора.
- Освежавајући значај има и ветар са копна, посебно, приморских планина, који се ноћу спушта ка мору и језерима, доносећи пријатну свежину летњим ноћима.

Падавине

- Најраширенији вид падавина је киша.
- Највише падавина на Земљи прима екваторијална област, а најмање поларна.

-
- Посебан значај за туризам има снег.
 - Он се јавља у умереним, субполарним и поларним просторствима, као и на високим планинама осталих климатских појасева.

- У Београду се одржава 44, а у Љубљани 58 дана годишње.
- У највишим деловима Алпа има га преко 120 дана у години, а око Великих језера на граници САД и Канаде 100-160 дана годишње.
- Са повећањем надморске висине од 100 m, снежни покривач се продужава 3-4 дана, при чему су од посебног значаја нагиб и експозиција планинских падина.

За следећи час:

- Океани и мора као туристичка вредност
- Језера као туристичка вредност
- Реке као туристичка вредност
- Термоминерални извори као туристичка вредност
- Мочваре и ледници као туристичка вредност
- Биљни и животињски свет као туристичка вредност